

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

نویسنده: لورنتزو ماریا پاچینی
فرستنده: طاهر باختری
۰۹ اپریل ۲۰۲۵

شاخ افریقا، بحرانی تازه در افق؟



بی‌ثبات کردن شاخ افریقا، ستراتیژی آشنا برای جهان انگلو - امریکائی است که هدف آن، حفظ منطقه در وضعیتی از ناپایداری است که برای سلطه تجاری سودمند باشد.

سودان جنوبی؛ آرامشی که هرگز نمی‌رسد

در شاخ افریقا، دو روند صلح شکننده با تهدیدی جدی روبه‌رو هستند: رقابت‌های قدرت در سودان جنوبی و در منطقه تیگرای اتیوپی می‌توانند به بحران‌هایی منطقه‌ای تبدیل شوند. در سودان جنوبی، همان‌گونه که در آغاز جنگ داخلی در سال ۲۰۱۳ مشاهده شد، رقابتی برای جانشینی رئیس‌جمهور کنونی، سالوا کیبر، که اکنون ۷۳ سال دارد، در جریان است. وی ظاهراً داماد خود را به‌عنوان جانشین احتمالی‌اش در نظر دارد. هم‌زمان، منطقه نایل علیا شاهد درگیری‌هایی میان شبه‌نظامیان ارتش سفید (یک گروه مسلح از قوم نوئر) و نیروهای مسلح سودان جنوبی است؛ درگیری‌هایی که پیامدهای ناگواری داشته، از جمله سرنگونی یک بالگرد سازمان ملل متحد و کشته شدن یک جنرال عالی‌رتبه.

در خلال جنگ داخلی ۲۰۱۳ - ۲۰۱۸، ارتش سفید در کنار «ارتش آزادی‌بخش خلق سودان/جنبش اپوزیسیون» (IO-SPLA) به رهبری ریک ماچار، معاون اول کنونی رئیس‌جمهور، جنگید. اکنون، تنش‌ها میان کیبر و ماچار بار دیگر اوج گرفته و این نگرانی را ایجاد کرده است که کشور از هم‌گسیخته سودان جنوبی بار دیگر به ورطه خشونت کشیده شود.

روز دوشنبه، عالی‌ترین مقام سازمان ملل متحد در سودان جنوبی، که جوان‌ترین کشور جهان محسوب می‌شود، هشدار داد که این کشور در آستانه جنگ داخلی دیگری قرار دارد. وی همچنین نگرانی خود را از تصمیم ناگهانی دولت برای تعلیق آخرین تلاش‌های صلح ابراز کرد.

نیکولاس هایسوم، نماینده ویژه سازمان ملل متحد، وضعیت سودان جنوبی را «وخیم» توصیف کرده و تأکید نموده است که تلاش‌های بین‌المللی برای دستیابی به راه‌حلی مسالمت‌آمیز تنها زمانی موفق خواهد بود که سالوا کبیر، رئیس‌جمهور، و ریک ماچار، معاونش که زمانی رقیب او بود، حاضر شوند با یکدیگر همکاری کنند و منافع مردم را بر جاه‌طلبی‌های شخصی خود ترجیح دهند.

زمانی که سودان جنوبی، کشوری غنی از نفت، در سال ۲۰۱۱ پس از سال‌ها جنگ از سودان جدا شد و استقلال یافت، امیدها فراوان بود. اما این کشور خیلی زود، در دسامبر ۲۰۱۳، به جنگ داخلی فرو رفت؛ جنگی که با دامن‌زدن به اختلافات قومی، نیروهای وفادار به کبیر (از قوم دینکا) را در برابر نیروهای حامی ماچار (از قوم نونر) قرار داد. این جنگ، که تا پیش از امضای توافق صلح در ۲۰۱۸ بیش از ۴۰۰ هزار کشته بر جای گذاشت، در نهایت منجر به تشکیل دولت وحدت ملی به رهبری کبیر و ماچار شد. بر اساس این توافق، قرار بود انتخابات در فبروری ۲۰۲۳ برگزار شود، اما این انتخابات ابتداء به دسامبر ۲۰۲۴ و سپس به ۲۰۲۶ موکول شد.

تشنج‌های کنونی از درگیری‌هایی در شمال سودان جنوبی میان نیروهای دولتی و گروه شورشی ارتش سفید سرچشمه می‌گیرد؛ گروهی که به ماچار نزدیک دانسته می‌شود.

اوایل ماه جاری، یک جنرال ارشد سودان جنوبی همراه با چند نفر دیگر در حالی کشته شد؛ زمانی که یک بالگرد سازمان ملل متحد، که مأمور تخلیه نیروهای دولتی از شهر ناصر (صحنه درگیری‌های شدید در ایالت نایل علیا) بود، هدف آتش دشمن قرار گرفت. چند روز پیش از آن، در ۴ مارچ، ارتش سفید پادگان نظامی ناصر را به تصرف خود درآورد و این اقدام نیروهای دولتی را بر آن داشت تا اقامتگاه ماچار را در جوبا، پایتخت، محاصره کرده و شماری از نزدیکان او را بازداشت کنند.

نیکولاس هایسوم، نماینده سازمان ملل متحد در امور سودان، هشدار داده است که با نزدیک شدن به انتخابات و شدت گرفتن رقابت‌های سیاسی، تشنج‌ها و خشونت‌ها افزایش یافته است. وی تأکید کرد که بی‌اعتمادی عمیق میان کبیر و ماچار مانع از آن شده است که این دو رهبر بتوانند نقش خود را در اجرای توافق صلح ۲۰۱۸ ایفا کنند و کشور را به سمت آینده‌ای باثبات و دموکراتیک هدایت نمایند. هایسوم همچنین هشدار داد که گسترش بی‌رویه اخبار جعلی، تبلیغات، و سخنان نفرت‌پر اکنانه شکاف‌های قومی را تعمیق بخشیده و فضای ترس را دامن زده است. او در پایان گفت: «در برابر چنین وضعیتی، تنها می‌توان نتیجه گرفت که سودان جنوبی در معرض خطر جدی بازگشت به جنگ داخلی قرار دارد».

نیکولاس هایسوم، که ریاست هیأت حافظ صلح سازمان ملل متحد در سودان جنوبی را بر عهده دارد – هیأتی متشکل از نزدیک به ۱۸ هزار نیرو – هوشدار داده است که بازگشت به درگیری‌های آشکار همان فجایی را به همراه خواهد داشت که این کشور در ۲۰۱۳ و ۲۰۱۶ تجربه کرد. سازمان ملل متحد، با در نظر گرفتن خطر شدت گرفتن ابعاد قومی درگیری‌ها، این وضعیت را بسیار جدی تلقی می‌کند.

برای جلوگیری از شعله‌ور شدن دوباره جنگ داخلی، فرستاده ویژه سازمان ملل متحد اعلام کرده است که نیروهای حافظ صلح در حال تشدید تلاش‌های دیپلماتیک هستند و به‌طور نزدیک با شرکای بین‌المللی و منطقه‌ای، از جمله اتحادیه آفریقا، همکاری می‌کنند.

جامعه بین‌المللی و منطقه‌ای با صدائی واحد از سالوا کبیر و ریک ماچار خواسته‌اند که برای حل اختلافات خود دیدار کنند، به توافق صلح ۲۰۱۸ پایبند بمانند، آتش‌بس را حفظ کنند، مقام‌های بازداشت‌شده را آزاد نمایند، و به‌جای خشونت نظامی، از طریق مذاکره به تشنج‌ها پایان دهند.

اتیوپی؛ شکاف در جبهه تیگرای و تشنج با اریتره

چند کیلومتر دورتر، در اتیوپی، بحرانی داخلی در منطقه تیگرای می‌تواند به درگیری گسترده‌تری میان دولت فدرال آدیس‌آبابا و اریتره دامن بزند. جبهه آزادی‌بخش خلق تیگرای (TPLF)، که زمانی حزب مسلط در اتیوپی و دشمن اصلی دولت در جنگ ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۲ بود، اکنون به دو جناح تقسیم شده است:

- جناح محافظه‌کار به رهبری دبیرتسیون گیر میکائیل،
 - جناح اصلاح‌طلب به رهبری گنچو ردا، رئیس اداره موقت منطقه‌ای تیگرای.
- جناح دبیرتسیون بخش قابل‌توجهی از نیروهای مسلح تیگرای را در اختیار دارد و توانسته است ساختارهای اداری محلی را، غالباً از طریق روش‌های قهری، تحت کنترل خود درآورد. این جناح همچنین بر رسانه‌ها و بخش‌هایی از دولت منطقه‌ای در پایتخت تیگرای، میکله، نفوذی گسترده پیدا کرده است.
- در حالی که دبیرتسیون به داشتن روابطی نزدیک با اریتره متهم شده است، جناح مقابل، گنچو ردا، از حمایت آبی احمد، نخست‌وزیر اتیوپی، برخوردار است.

پس از توافق پرتوریا، که در ۲۰۲۲ جنگ میان دولت اتیوپی و جبهه آزادی‌بخش تیگرای را پایان داد، روابط میان اتیوپی و اریتره بشدت تیره شد. دو کشور یکدیگر را به حمایت از گروه‌های مخالف متهم می‌کنند، مسأله‌ای که خطر یک درگیری منطقه‌ای جدید را افزایش داده است.

در تلاش برای مهار تشنج‌های رو به افزایش در منطقه ناآرام تیگرای، نخست‌وزیر اتیوپی اعلام کرد که قصد دارد رهبر جدیدی برای این منطقه منصوب کند. اما پس از این اعلام، رهبر مورد نظر او اوایل ماه جاری به آدیس‌آبابا گریخت، زیرا درگیری قدرت در جبهه آزادی‌بخش خلق تیگرای شدت گرفت.

در اقدامی بی‌سابقه، آبی احمد، نخست‌وزیر اتیوپی، از مردم تیگرای خواست تا از طریق ایمیل نامزدهای پیشنهادی خود را برای ریاست این منطقه معرفی کنند. او همچنین اعلام کرد که دوره اداره موقت، که در ابتداء برای دو سال برنامه‌ریزی شده بود، یک سال دیگر تمدید خواهد شد.

اگرچه اکنون تیگرای فرصتی برای انتخاب رهبران خود دارد، اما آبی احمد هم‌زمان پیامی واضح ارسال کرده است: «اگر نخست‌وزیر می‌تواند رئیس یک منطقه را منصوب کند، در مناطق دیگر نیز می‌تواند چنین کند.»

با وجود امضای توافق صلح، تیگرای همچنان با دشواری‌های بزرگی دست‌وپنجه نرم می‌کند؛ از جمله تعویق روند خلع سلاح نیروهای جبهه آزادی‌بخش تیگرای (TPLF) و نیازهای شدید انسانی.

جنگ تیگرای حدود ۵۰۰ هزار کشته برجای گذاشت. تمام طرف‌های درگیر — از جمله اریتره، که از دولت اتیوپی حمایت می‌کرد — به نقض‌های گسترده حقوق بشر، از قتل‌عام غیرنظامیان گرفته تا خشونت‌های جنسی گسترده، متهم شده‌اند.

مداخله کشورهای دیگر و چنددستگی تعهدات بین‌المللی

خطر گسترش درگیری‌ها کاملاً جدی است. اوگاندا، همانند سال ۲۰۱۳، نیروهای خود را برای حمایت از دولت سودان جنوبی اعزام کرده است، در حالی که نیروهای سودانی نیز در چندین منطقه ستراتیژیک وارد عمل شده‌اند. آخر هفته گذشته، شبه‌نظامیان نیروی حمایت عملیاتی در سودان جنوبی با واحدهایی از ارتش آزادی‌بخش خلق سودان/جنبش ملی آزادی‌بخش (LNL-SPLA/M) درگیر شدند. گزارش‌ها حاکی از آن است که این واحدها ظاهراً برای دستیابی به تسلیحات از نیروهای مسلح سودان دست به عملیات زده بودند. عدم اجرای کامل توافق‌های صلح یکی از مهم‌ترین دلایل افزایش تنش‌ها است. در سودان جنوبی، سالوا کبیر تعدادی از مقامات دولت را برکنار و چندین فرمانده ارشد NLA - SPLA/M را بازداشت کرده است. از سوی دیگر، در اتیوپی نیز بخش بزرگی از مفاد توافق پرتوریا همچنان اجرائی نشده است.

«در جانی که دیپلماسی بین‌المللی شکست می‌خورد، "قانون زور" جایگزین آن می‌شود.»

حمایت از ثبات در منطقه بشدت چندپاره شده است. همکاری‌های بین‌المللی از ارائه راه‌های حل مؤثر ناتوان است و در اتیوپی نیز بازیگران معتبری که بتوانند تضمین‌کننده اجرای توافق‌ها باشند، وجود ندارند. در جلسه اضطراری اخیر سازمان بین‌دولتی توسعه آفریقا (IGAD) درباره سودان جنوبی، تنها دو رئیس‌جمهور حضور داشتند. ایالات متحده، که روزگاری نقشی محوری در روند صلح ایفا می‌کرد، اکنون جای خود را به قدرت‌هایی مانند امارات، عربستان سعودی و ترکیه داده است. اما این کشورها به‌جای میانجی‌گری بی‌طرفانه، اغلب از طرف‌های خاصی حمایت می‌کنند.

ترکیه اخیراً روابط خود را با اوگاندا تقویت کرده است؛ اقدامی ستراتیژیک که در تحولات دیپلماتیک آفریقا الگوئی پیچیده و قابل‌تأمل را رقم می‌زند.

روابط دیپلماتیک میان ترکیه و اوگاندا به سال ۱۹۶۲ بازمی‌گردد، اما این پیوند تنها از اوایل دهه ۲۰۰۰ به طور چشمگیر تقویت شد. امروزه، همکاری دو کشور در حوزه‌های مختلف، از جمله تجارت، سرمایه‌گذاری، امنیت، و آموزش کاملاً مستحکم است.

تجارت و سرمایه‌گذاری ستون اصلی همکاری میان ترکیه و اوگاندا محسوب می‌شود. ترکیه سرمایه‌گذاری‌های گسترده‌ای در بخش زیرساخت‌ها و ساخت‌وساز اوگاندا انجام داده است و نقشی مهم در ایجاد بیمارستان‌ها، جاده‌ها و پل‌های کلیدی این کشور ایفا کرده است.

دو کشور توافق‌نامه‌های متعددی برای تسهیل تجارت و سرمایه‌گذاری امضاء کرده‌اند، از جمله توافق‌نامه سرمایه‌گذاری دوجانبه و توافق‌نامه جلوگیری از مالیات مضاعف، که هر دو به‌منظور افزایش جریان سرمایه و تقویت تجارت دوجانبه طراحی شده‌اند.

ترکیه نقشی برجسته در بخش آموزش اوگاندا ایفا کرده است. این کشور بورسیه‌های تحصیلی متعدد به دانشجویان اوگاندائی ارائه کرده تا بتوانند در دانشگاه‌های ترکیه تحصیل کنند. این ابتکار، علاوه بر تحکیم روابط دوجانبه، فرصتی برای دانشجویان اوگاندائی فراهم کرده است تا به آموزش باکیفیت دسترسی پیدا کنند.

افزون بر این، ترکیه از طریق بنیاد معارف ترکیه (Maarif Foundation) چندین مدرسه در اوگاندا تأسیس کرده است. این مدارس، که آموزش در مقاطع ابتدائی و متوسطه ارائه می‌دهند، با هدف افزایش سطح کیفی آموزش در اوگاندا فعالیت می‌کنند.

همکاری ترکیه و اوگاندا به حوزه امنیتی نیز گسترش یافته است. ترکیه آموزش‌های نظامی و امنیتی به نیروهای اوگاندائی ارائه می‌دهد و دو کشور توافق‌نامه‌هایی برای تقویت همکاری امنیتی امضاء کرده‌اند. ترکیه در مبارزه با تروریسم از اوگاندا حمایت کرده و با ارائه تجهیزات، کمک‌های نظامی، و اطلاعاتی، نقشی مهم در افزایش توان نیروهای امنیتی اوگاندا داشته است.

نیاز به راه‌حلی دیپلماتیک و صلح‌آمیز

با تداوم وخامت اوضاع، ضرورت یک مداخله دیپلماتیک در سطح عالی برای جلوگیری از تشدید بیشتر بحران احساس می‌شود.

همانگی مؤثرتر بین‌المللی می‌تواند بحران را مهار کند. یکی از ستراتیژی‌های ممکن، تقسیم غیررسمی وظایف است: بازیگران تأثیرگذاری مانند ترکیه و عربستان سعودی می‌توانند بر کاهش تنش‌های بین دولت‌ها تمرکز کنند، در حالی که کشورهای اروپائی می‌توانند از سازمان‌هایی مانند «ایگاد» (IGAD) و اتحادیه آفریقا در روند میانجی‌گری‌های محلی حمایت کنند.

مسیر دیگری نیز وجود دارد که باید مورد توجه قرار گیرد: یک راه‌حل کاملاً آفریقائی. کنفدراسیون کشورهای ساحل (Confederation of Sahel States) می‌تواند، بدون وابستگی به کنترل‌های وسواس‌گونه غرب، نقش یک میانجی منطقه‌ئی مقتدر را ایفا کند.

اما پرسش اساسی این است: آیا سازمان ملل متحد و دیگر نهادهای بین‌المللی سرانجام خواهند پذیرفت که آفریقا را به خود آفریقائی‌ها بسپارند؟

منبع: بنیاد فرهنگ ستراتیژیک، ۲۹ مارچ ۲۰۲۵

horizon/- the - on - crisis - new - a - africa - of - <https://english.10mehr.com/horn>